

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК

ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ ЗБІРНИК
спеціальний випуск

ФІЛОЛОГІЯ

ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ
2004

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК

**ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ**

**НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ ЗБІРНИК
спеціальний випуск**

ФІЛОЛОГІЯ

**ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ
2004**

Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди: Науково-теоретичний збірник. — Переяслав-Хмельницький, 2004. — 264 с.

Науково-теоретичний збірник засновано у 2000 році.

ЗАСНОВНИК:

Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

В.П. КОЦУР, доктор історичних наук, професор

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

К.Г. ГОРОДЕНСЬКА, д. філол. н., проф.,

М.П. КОРΠΑНЮК, д. філол. н., проф.,

В.І. КУЗЬМЕНКО, д. філол. н., проф.,

О.В. МИШАНИЧ, член-кор. НАН України,

Л.О. СТАВИЦЬКА, д. філол. н., проф.,

Т.І. ТОВКАЙЛО, к. філол. н., доц. (відповідальний секретар).

У спеціальному випуску "Гуманітарного вісника" вміщено статті з актуальних проблем сучасної філології: української лексикології, фразеології, семасіології, діалектології, акцентології, морфології, етнолінгвістики, лінгводидактики та українського й зарубіжного літературознавства.

Матеріали для збірника є узагальненням наукових пошуків викладачів-філологів провідних вищих навчальних закладів України, зокрема Київського національного лінгвістичного університету, Київського національного медичного університету імені Олександра Богомольця, Національного авіаційного університету, Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди та ін.

Для викладачів, аспірантів, студентів, тих, хто фахово цікавиться проблемами лінгвістики та літературознавства.

Постанова президії ВАК України від 15.01.2003 (Протокол №1-05/1)

ISBN 966-7053-09-1

© Переяслав-Хмельницький ДПІ
імені Григорія Сковороди, 2000
© Переяслав-Хмельницький ДПУ
імені Григорія Сковороди, 2004

З М І С Т

Ганна ТОКМАНЬ ДІАЛОГ МІЖ ЛІРИКОЮ ТА ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНОЮ ФІЛОСОФІЄЮ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ, ТИПОЛОГІЯ	3
Людмила ДЯЧЕНКО СЕМА НАЦІОНАЛЬНОЇ НАЛЕЖНОСТІ ЯК ВИРАЗНИК БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОСТІ І СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ ЗНАЧЕННЯ СЛОВА.....	15
Ксенія САВРАНЧУК РОЛЬ СЕМАНТИЧНОГО ТА КІЛЬКІСНОГО ФАКТОРІВ У ВСТАНОВЛЕННІ СТАТУСУ СЛОВОТВІРНОГО СУФІКСА.....	23
Оксана МОГИЛА ДО ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНСЬКИХ ГОВОРІВ ІЗ ЗАХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКИМИ МОВАМИ	33
Олександр МОЛОТКІН ВАРІАНТНІСТЬ ВІДМІНКОВИХ ЗАКІНЧЕНЬ ІМЕННИКІВ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ	42
Наталія БУТНИК І. НЕЧУЙ–ЛЕВИЦЬКИЙ – “ОБОРОНЕЦЬ” РІДНОЇ МОВИ	48
Ярослав ПОТАПЕНКО КОНЦЕПЦІЯ Е. ТОФФЛЕРА У СВІТЛІ СУЧАСНИХ СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН	54
Людмила РУДНИЦЬКА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ШКІЛЬНОГО ВИВЧЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПИСЬМЕННИКА	60
Ніна ЛИТВИНЕНКО ПРАГМАТИЧНИЙ ЕФЕКТ ЯК ХАРАКТЕРИСТИКА МЕДИЧНОГО ДИСКУРСУ	71

Ольга БУДУГАЙ ТЕМАТИЧНЕ Й ХУДОЖНЄ БАГАТСТВО ПРИГОДНИЦЬКИХ ПОВІСТЕЙ ОЛЕКСІЯ ОГУЛЬЧАНСЬКОГО ДЛЯ ДІТЕЙ	82
Андрій БУДУГАЙ ЕТНОЛІНГВІСТИЧНЕ ТЛУМАЧЕННЯ ЛЕКСЕМИ “КОСА” В УКРАЇНСЬКИХ ФОЛЬКЛОРНИХ ДЖЕРЕЛАХ.....	93
Тетяна КУРИЛО ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВО-ПОНЯТТЄВОГО АПАРАТУ ЕКОНОМІКИ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ.....	103
Валентина ФУРСА ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ В РОДОВІЙ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ НОВИХ НЕВІДМІНЮВАНИХ ІМЕННИКІВ.....	112
Наталія СМІРНОВА ДОСЛІДЖЕННЯ НАРОДНИХ ПАРЕМІЙ У ПЕРІОДИЦІ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ.....	120
Тетяна ЧУБАНЬ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРФЕКТИВАЦІЇ ВЕРБАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ КОНКРЕТНОЇ ФІЗИЧНОЇ ДІЇ	128
Марина НАВАЛЬНА ДІЄСЛОВА-ТЕРМІНИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СФЕРИ В МОВІ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ.....	134
Людмила КОЖУХОВСЬКА СЕМАНТИЧНІ КЛАСИФІКАЦІЇ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У СЛОВ'ЯНСЬКОМУ МОВОЗНАВСТВІ	141
Надія ДИГА ПРОБЛЕМНІСТЬ ЯК ЗАКОНОМІРНІСТЬ АКТИВНОГО ПІЗНАВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	150
Людмила ДОВБНЯ ЗАКОНОМІРНОСТІ СЕМАНТИЧНИХ ЗМІН ПРАСЛОВ'ЯНСЬКИХ ІМЕННИКІВ І ДІЄСЛІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА РОСІЙСЬКІЙ МОВАХ	156

Ганна ПОТАПЕНКО ЛІТЕРАТУРНА ОБУХІВЩИНА	165
Оксана СВИРИДЕНКО УКРАЇНСЬКЕ ПИСЬМЕНСТВО ЯК САМОБУТНЄ УТВОРЕННЯ В РЕЦЕПЦІЇ А.МЕТЛИНСЬКОГО	174
Тамара ТОВКАЙЛО АКЦЕНТНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМАНТІВ ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ В ІМЕННИКАХ ЧОЛОВІЧОГО РОДУ	188
Тетяна ЛЕВЧЕНКО ЛЕКСИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИМ КОМПОНЕНТОМ	199
Вікторія КОПИЦЯ ПОЕТИКА СТИХІЇ НЕБА (ПОВІТРЯ) У ЛІРИЦІ ВАСИЛЯ ГЕРАСИМ'ЮКА	208
Валентина ЄВСЕВСЬКА ФОРМУВАННЯ ПОЧУТТЄВОЇ КУЛЬТУРИ ЧЕРЕЗ МИСЛЕННЄВУ ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ	219
Галина ЛИСА ДЕЯКІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ФОНЕТИКО-ОРФОГРАФІЧНОЇ СИСТЕМИ УРИВКА АПОСТОЛА XII-XIII СТ.	226
Юлія ПАВЛЕНКО ПОШУК САМОІДЕНТИЧНОСТІ ЧЕРЕЗ ПАМ'ЯТЬ МІСТА: АНАЛІЗ ТВОРЧОСТІ П. МОДІАНО	238
Галина ГАЙОВИЧ ПРОБЛЕМИ ШЕВЧЕНКОЗНАВСТВА В ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНИХ СТУДІЯХ ІВАНА СВІТЛИЧНОГО	248

ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВО-ПОНЯТТЄВОГО АПАРАТУ ЕКОНОМІКИ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Тетяна КУРИЛО

(Миколаїв)

У статті відповідно до реалій агроекономічної дійсності вперше систематизовано науково-поняттєвий апарат економіки АПК, виокремлено в ньому базові загальноекономічні та основні галузеві поняття, що становлять його ядро, а також складні спеціальні та запозичені поняття, що є периферійними.

The author of the article for the first time systematizes the scientific and notional apparatus of agribusiness according to the needs of reality; states core macroeconomic and special notions as well as peripheral complex special terms and borrowings.

Визначити межі науково-поняттєвого апарату агропромислового комплексу (АПК) досить важко через складність та взаємозалежність економічних процесів. Інтеграційні процеси, які характеризують сучасний стан економіки, сприяли виокремленню таких господарських галузей, як промисловість, транспорт, будівництво та агропромисловий комплекс і послужили поштовхом до формування сучасних галузевих економічних термінологій.

Економіка АПК оперує колом понять, які належать до цієї галузі, становлять єдине ціле і мають складну внутрішню співвіднесеність, а також власну історію становлення. "Сільське господарство в другій половині ХХ століття, - на думку фахівців, - стає взаємопов'язаним. Первісна концепція сільського господарства, як виробництва на землі, тепер поступається іншій, згідно з якою сільське господарство є сектором усієї економіки" [Midwest agribusiness. It's impact on the nation economy and international trade. Prepared by Midwest Ass of state depart. Agr. - 1966. №1, p.26]. На Заході та США ці явища відбулися в п'ятдесяті роки ХХ ст., унаслідок чого утворено нову форму підприємницької діяльності в аграрному секторі економіки, що одержала назву агробізнес.

В Україні аналогічні процеси починаються в 60-ті роки, коли набуває розмаху ідея організаційного поєднання сільського госпо-

дарства і промисловості, проте економічна криза 80-90-х рр. відкинула АПК на початкову стадію його виникнення. Щоб він знову став реальністю і посів належне місце в економіці України, йому потрібно пройти через етапи виникнення, становлення й організаційного формування; відповідно ці етапи має пережити і його науково-поняттєва база. Нині в АПК всі зусилля спрямовані на зближення сільського господарства і промисловості. Для цього використовують ринкові механізми, що забезпечить органічний синтез цих найновіших сфер матеріального виробництва, їхню гармонійну соціально-економічну єдність. Ці процеси спричинили бурхливі зміни в поняттєвій сфері АПК. Його поняття, як і поняття будь-якої сфери знань, не існують розрізнено, вони входять до складу певних систем. “Кожна наука, - наголошує І.С.Квітко, - є системою, у якій поняття займають чітко визначене місце, тобто утворюють систему понять даної науки” [Квітко 1976: 14]. Поняттєву систему АПК вивчає спеціальна наукова дисципліна — аграрна економіка, яку сформовано в українській економічній науці за західноєвропейським зразком в останні п'ять років. Причиною її появи є створення системи нових понять економіки АПК.

За поняттєвий простір, у межах якого будемо виокремлювати поняття економіки АПК, взято “новий тип економічних зв'язків між основними ланками сільськогосподарського виробництва і реалізацією його продукції, що поєднує їх в органічно єдиний технологічний процес і формує комплексне аграрне виробництво, яке складається з трьох основних сфер:

- галузей промисловості, що виробляють для сільського господарства засоби виробництва (трактори, сільськогосподарські машини, транспортні засоби, машини і обладнання для кормовиробництва і переробних галузей, мінеральні добрива, комбікорми тощо);

- власне сільського господарства, що безпосередньо виробляє продукцію рослинництва і тваринництва;

- галузей, які забезпечують заготівлю, зберігання, транспортування, перероблення сільськогосподарської сировини і реалізацію виробленої з неї продукції” [Мацибора 1994: 13-14].

Система виробничо-економічних відносин між цими сферами утворює в економіці країни агропромисловий комплекс, або АПК,

поняття якого формують термінополе, що об'єднує науково-поняттєвий континуум економіки АПК. Він репрезентує ядро й периферію поля, проте не вичерпує увесь потенціал наукових понять цієї галузі. В. М. Лейчик зауважував, що "в кожній системі понять зазвичай наявні основні (чи вихідні) поняття, похідні (чи складні) поняття, базові поняття (запозичені з наук, що лежать в основі даної), а також незначна кількість понять, запозичених із суміжних наук" [Лейчик 1981: 66]. Саме тому в термінополі економіки АПК, крім ядра і периферії, спробуємо виокремити серед ядерних понять базові загально-економічні та основні галузеві, а серед периферійних — складні спеціальні та запозичені із суміжних галузей знань.

Найскладнішою проблемою є відмежування науково-поняттєвого апарату економіки АПК від материнської логіко-поняттєвої моделі економічних знань. Для цього потрібно встановити систему основних категорій економіки АПК та їхні зв'язки з базовими загально-економічними поняттями. Універсалією будь-якої галузі економіки, зокрема й АПК, є те, що вона містить у своєму складі категорійний апарат (поняттєве ядро) економічного термінополя, крім понять третьої економічної підсистеми, що репрезентують галузі народного господарства. АПК використовує виробничі фонди, трудові, матеріальні й природні ресурси; відіграє роль у формуванні ПДВ, національного доходу, національного бюджету; має обсяги виробництва та споживання; одержує валову і товарну продукцію, валовий і чистий дохід, прибуток та ін. Економічні закони діють і в АПК, тому базові поняття економічної дійсності ввійшли і до ядра агроекономічного термінополя.

Нове галузеве термінополе спричиняє трансформацію економічних понять і навіть вносить свої корективи у сферу економічної науки, від якої воно відокремилася. Загальноекономічні поняття, залучені до науково-поняттєвого апарату АПК, під впливом понять цього термінополя зазнають певних перетворень, проте не завжди. Наприклад, термін "*засоби праці*", що належить до ядра економічної терміносистеми і має значення "предмети або знаряддя, які людина ставить між собою і предметом праці" [Мочерний 1995: 130-131], з аналогічним значенням, репрезентуючи тотожні поняття, вживається й у термінополі АПК.

Економічний термін “*ціна*”, що позначає категорійне базове поняття, яке властиве усім галузям і сферам економіки та має значення “грошовий вираз вартості, кількості грошей або інших товарів і послуг, що сплачувано і отримано за одиницю товару або послуги” [Мочерний 1995: 355], потрапляючи в науково-поняттєве оточення економіки АПК, розширює свої межі: він залучає до свого складу “капіталізовану земельну ренту”, хоч земля не створюється людською працею, тому як такої ціни не має; проте в ринковій економіці, як й інші рідкісні блага, земля виступає об’єктом купівлі–продажу. До того ж поняття “*ціна*” в термінополі АПК має враховувати сезонність деяких сільськогосподарських товарів (картоплі, овочів, яєць) та орієнтуватися на те, що в умовах несприятливої кон’юнктури продовольчого ринку потрібно відшкодувати витрати і забезпечити фермерам, які виробляють продукцію із середнім і низьким рівнем собівартості, прибутковість виробництва.

Економічне поняття “*рента*”, яке довгий час в українській економічній науці передавало реалії, характерні й для іноземної капіталістичної дійсності, зі встановленням ринкових відносин в Україні та приватизацією землі починає виражати власні об’єктивні процеси. У сучасній економічній термінології термін “*рента*” паралельно з установленим значенням “особливий вид відносно стійкого доходу від певних видів власності (землі, нерухомого майна, облігацій)”, набуває нового – “грошова сума, щорічно виплачувана застрахованій особі за страховим полісом” [Мочерний 1995: 278]. Поняття *ренти* в економіці АПК зазнає звуження й означає “дохід із землі, який регулярно одержують її власники, не займаючись підприємницькою діяльністю” [Економічна 2002: 195].

Як бачимо, одні загальноекономічні поняття ввійшли до ядра термінополя економіки АПК як базові поняття, інші під впливом понять нового науково-поняттєвого апарату зазнали змін.

До основних галузевих понять, притаманних лише аграрній економіці, належать *родючість, урожайність, приріст, землеробство, валовий збір* тощо, напр.: *родючість землі* – це здатність ґрунту створювати врожай, рівень якого характеризує її продуктивні сили [Мацибора 1994: 27].

В організаційній побудові АПК центральне місце належить

сільському господарству – галузі народного господарства, у якій людина продукти природи перетворює на предмети споживання. Ключовим поняттям термінополя економіки АПК є “*власне сільське господарство*”, навколо якого групується вся аналізована науково-поняттєва система. Оскільки вживається кілька пов’язаних із сільським господарством понять, які між собою корелюють і водночас мають різне семантичне навантаження, зокрема, *власне сільське господарство* як галузь національної економіки є складником таких понять, як *аграрний сектор і продовольчий сектор*, то потрібно чітко розмежувати два останні поняття для уточнення науково-поняттєвого континууму АПК. *Аграрний сектор* “означає сукупність тих сфер національної економіки, у якій здійснюється сільськогосподарське виробництво в певних організаційних формах: сільськогосподарські підприємства різних форм власності, особисте підсобне господарство громадян; дачне і садово-городнє господарство громадян; сільськогосподарські цехи (дільниці) промислових підприємств та різних організацій; до аграрного сектора також відносять лісове господарство (збирання дикорослих плодів і ягід), рибництво, виробництво грибів у штучному середовищі; а *продовольчий (агропродовольчий) сектор* – це та частина народного господарства, до складу якої, крім сільського господарства й аграрного сектора взагалі, входять переробні галузі, що виробляють продовольчі товари із сільськогосподарської сировини, і підприємства та організації, що здійснюють торгівлю продовольчими товарами” [Хорунжий 2001: 104].

Поняття “*власне сільське господарство*” є центральним ще й тому, що воно поєднує споживання матеріально-технічних ресурсів, які виробляють підприємства I сфери, та постачання сировини, яку переробляють підприємства III сфери у продовольчі та непродовольчі товари сільськогосподарського походження. Отже, поняття “*сільське господарство*” є тією базою, на якій формується вся надбудова науково-поняттєвого апарату економіки АПК. Базові та основні галузеві поняття становлять ядро термінополя економіки АПК, однак воно було б неповним без галузей АПК. До поняттєвого ядра належать галузі I сфери, що забезпечують АПК засобами промислового походження, зокрема: *тракторне і сільськогосподарське машинобудування, продовольче машинобудування, виробництво сільськогос-*

подарського і городнього інвентарю, виробництво мінеральних добрив і хімічних засобів захисту рослин, мікробіологічна та комбікормова промисловість, виробництво лікарських препаратів для ветеринарії тощо. Щодо II сфери, то сільське господарство є багатограним виробництвом з великою кількістю галузей, які формуються від простих до комплексних, від основних до допоміжних чи підсобних. У цій сфері основними є дві - тваринництво й рослинництво. Перша об'єднує скотарство, свинарство, вівчарство, птахівництво, конярство, бджільництво, шовківництво, друга - рільництво, садівництво, виноградарство, луківництво. За таким же принципом поділяємо поняття галузей III сфери. Залежно від виду перероблюваної сировини, якщо це рослинна сировина, виокремлюємо борошномельну, хлібопекарну, олієжирову, плодоовочеконсервну, спиртову, цукрову галузі, а якщо тваринна, то м'ясо-молочну, маслоробну, шкіряну та ін. Усі ці поняття також входять до ядра термінополя економіки АПК.

Деякі сільськогосподарські поняття, зокрема такі, як зерно, корм, земля, рослини, тварини, посіви, ґрунт та ін., функціонують в економіці АПК не самотійно, а в поєднанні з основними поняттями галузі або з базовими загальноекономічними поняттями, утворюючи складні поняття економіки АПК, де виконують уточнювальну функцію і водночас формують видові поняття, напр.: *урожайність соняшнику* [Мацибора 1994: 305], *приріст великої рогатої худоби* [ЕАПК 2001, 6: 33], *приплід тварин* [ЕАПК 2001, 6: 85], *штучна родючість ґрунту* [Андрійчук 2000: 123], *продуктивність тварин* [ЕАПК 2001, 4: 67], *ринок хмелю* [ЕАПК 2000, 10: 94]. Винятком із цього ряду є базове поняття "земля", яке в термінополі економіки АПК позначає "найважливіший засіб виробництва сільськогосподарської продукції". Поняття *землі* в сільськогосподарському виробництві багатовимірне: як об'єкт спрямування праці людини для підтримання чи підвищення родючості, продуктивності вона ототожнюється з предметом праці; як середовище і засіб впливу на певні предмети праці, наприклад, рослинні організми — зі знаряддям і засобом праці; як засіб отримання необхідної суспільству продукції — з основним засобом виробництва.

Економіка АПК, як і загальна економіка, має у своєму науковому поняттєвому апараті поняття з банківської, кредитної і фінансової

справи, а також із сучасного менеджменту і маркетингу. Ці поняття, входячи до термінополя економіки АПК, корелюють з основними галузевими та сільськогосподарськими поняттями, перетворюючись у ньому на складні поняття.

До науково-поняттєвої сфери економіки АПК потрапили такі банківські поняття, як *іпотека, інкасування, авізування, маржа, хеджування, холдинг* та ін. У новому поняттєвому середовищі вони зазнали уточнення, стали складними, а в терміносистемі їх передають за допомогою терміносполук, напр.: *іпотека землі* — це застава земельної ділянки, що залишається у заставодавця (власника землі) або третьої особи (майнового поручителя), а заставоодержувач набуває право на задоволення забезпеченого іпотекою зобов'язання, яке не виконано, за рахунок предмета іпотеки (заставної земельної ділянки) [Андрійчук 2000: 124].

До термінополя економіки АПК залучено й деякі податкові поняття, зокрема *податок, оподаткування, квота* та ін. Вони набули специфічних рис і стали складними видовими поняттями, напр.: *фіксований сільськогосподарський податок* — це податок, який не змінюється протягом визначеного терміну і платиться з одиниці земельної площі [ЕАПК 2001, 3: 49].

Екстралінгвістичне явище приватизації землі активізувало процес проникнення понять з кредитної сфери в поняттєву сферу економіки АПК, серед яких *лізинг, ліверджізі, офшор, форфейтинг, факторинг, лізингодавець, лізингоодержувач, кредит, інвестиція* та ін. Вони так само зазнали диференціації та уточнення, напр.: *Доцільність впровадження аграрного лізингу* полягає в тому, що лізингоодержувач має можливість користуватися майном без одноразової мобілізації для даної мети як власних, так і запозичених коштів [ЕАПК 2000, 5: 52].

Найбільшу ж групу зі спеціальних економічних понять в економіці АПК становлять поняття, залучені з фінансово-бухгалтерської системи. У її складі терміни *ажур, грошові потоки, видатки, консалтинг, дебет, дисконтування, дефіцит, профіцит, ліверидж (підойма)* та ін. Характерно, що фінансово-бухгалтерські поняття є складними (похідними) поняттями або ж поняттями, запозиченими із суміжних наук. Складні фінансові поняття в термінополі АПК конкретизуються, набувають специфічних рис, напр.: *Основне за-*

няття цих банків — дисконтування сільськогосподарських позик, сільськогосподарських кредитних корпорацій, тваринницьких позикових компаній ... [ЕАПК 2000, 10: 90]; Однією з досить важливих і водночас гарантійних підойм високої продуктивності аграрного сектора є щорічна фінансова підтримка його розвитку державою [Хорунжий 1998: 37]. Більшість же понять фінансово-бухгалтерського наукового апарату є запозиченими і залишаються незмінними в економіці АПК, тому що не має значення, у якій галузі економіки ведеться облік, напр.: *ажур* — виконання бухгалтерських записів у день проведення господарських операцій, а всі обліково-рахункові роботи виконуються у встановлені терміни [ЕАПК 2001, 4: 9].

Економіка АПК великою мірою залежить від реального планування виробництва та реалізації продукції, від кон'юнктури ринку, що пов'язує її з маркетингом. Тому поняття з маркетингової сфери проникають і в науковий обіг економіки АПК. До таких належать *реклама, асортимент, торгівля, дизайн, упакування* та ін. Власне поняття *маркетингу* в термінополі АПК звужено, що засвідчує термін *агромакетинг*. Крім того, тут з'явилися вузькогалузові поняття, зокрема *маркетинг зерна, маркетинг молочних продуктів*, що є видовими поняттями відносно вищезазначеного поняття.

У формуванні науково-економічного апарату АПК певну роль відіграла система понять менеджменту. Базове поняття "*менеджмент*" у цьому термінополі набуло своєї специфіки і трансформувалося в *аграрний менеджмент*.

Відносини в аграрному секторі економіки регламентує чинне законодавство. Саме тому юридична науково-поняттєва сфера збагатила економіку, зокрема й АПК, новими поняттями. Упорядкування відносин між суб'єктами агропромислового виробництва, зміна форм власності у сільському господарстві, врегулювання земельного законодавства спричинили залучення до термінополя економіки АПК таких юридичних понять, як *землеволодіння, землерозпорядження, землеустрій, застава іпотечна, застава рентна*.

Отже, явища об'єктивної агроекономічної дійсності послужили тим підґрунтям, яке, поєднавши аграрні, промислові, фінансові, торговельні та юридичні відносини, сформувало фундамент для появи нових понять або для переосмислення раніше відомих, що почали

обслуговувати нову економічну галузь. На їхній основі створено термінологію АПК для обслуговування цієї галузі.

Науково-поняттєвий апарат економіки АПК не є винятком з інтеграційного процесу, що притаманний сучасним наукам, оскільки він об'єднав базові загальноекономічні та основні галузеві поняття, що становлять ядро відповідного термінополя, і складні спеціальні – банківські, кредитні, податкові, фінансово-бухгалтерські, а також запозичені із суміжних галузей знань (сільськогосподарські та юридичні поняття), що сформували периферію цього термінополя. Уся ця сукупність понять, відповідно до своєї ієрархії, відтворює реалії економіки АПК. Науково-поняттєвий апарат економіки АПК постійно поповнюється новими компонентами, зазнає змін і корекцій, що зумовлено позамовними чинниками.

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЕАПК – журнал “Економіка агропромислового комплексу”.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрного підприємництва: Навч.-метод. посіб. для сам. вивч. дисципліни. – К.: КНЕУ, 2000. – 355 с.
2. Економічна енциклопедія: У 3-х т./ Б.Д.Гаврилишин (гол. ред.). – К.: Вид. центр “Академія”, 2002. – Т. 3. – 952 с.
3. Квитко І.С. Термин в научном документе. – Львів: Вища школа, 1976. – 127 с.
4. Лейчик В.М. Оптимальная длина и оптимальная структура // Вопросы языкознания. – 1981. – № 2. – С.63 – 74.
5. Мацибора В.І. Економіка сільського господарства. – К.: Вища школа, 1994. – 415 с.
6. Мочерний С.В. Економічний словник-довідник. – К.: Femina, 1995. – 368 с.
7. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу. – К.: КНЕУ, 2001. – 382 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Тетяна Курило – аспірант відділу історії і граматики української мови Інституту української мови НАН України.